

Heidi Kakko
Sini Vannemaa

PAKKA-HANKKEEN ALKOHOLIKYSELYN TULOKSET

Sosiaalialan koulutusohjelma
Päihde-, mielenterveys- ja kriminaaliryöstön suuntautumisvaihtoehto
2013

PAKKA-HANKKEEN ALKOHOLIKYSELYN TULOKSET

Heidi Kakko
Sini Vannemaa
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
toukokuu 2013
Ohjaaja: Ahosmäki, Merja
Sivumäärä: 37
Liitteitä: 1

Asiasanat: ehkäisevä päihdetyö, Pakka-hanke, alkoholinkulutus, Suomi Areena

---

Tässä opinnäytetyössä tuotiin esille Pakka-hankkeen Suomi Areenalla tekemän alkoholikäyttötutkimuksen tulokset ja peilattiin niitä valtakunnallisiin alkoholitutkimuksiin. Opinnäytetyössä selvitettiin 1) eroaako kyselyn tulokset jo tehdyistä valtakunnallisista tutkimusten tuloksista ja 2) millaiset ovat kyselyyn vastanneiden aikuisten juomatottumukset ja alkoholin hinnan vaikutus sen ostoon.

Aiheeseen päädyttiin, koska toivoimme yhteistyötä Pakka-hankkeen kanssa. Kysely teetettiin Pori Jazzien aikaan Suomi Areenalla heinäkuussa 2011 ja se oli osa Pakka-hankkeen tekemää työtä Porissa. Kyselyyn vastaajia kaiken kaikkiaan oli 384, josta naisia 264, miehiä 101 ja nimettömiä vastaajia 19. Pakka hanke käytti kyselyssä kvantitatiivista tutkimusmenetelmää. Tulokset selvitettiin kyselylomakkeella, jossa aiheiden ja kysymysten avulla pyrittiin selvittämään vastaajien alkoholin käyttötottumuksia ja tapoja.

Teoreettisessa osuudessa käsitelimme ennaltaehkäisevää päihdetyötä ja suomalaisten juomatapoja ja asenteita käyttäen muun muassa Suomi Juo- tutkimusta. Teoreettinen osuus koostui tietokirjallisuuden ja suurimmaksi osaksi Internet-lähteiden pohjalta, koska uusinta tietoa alkoholinkäytöstä ja asenteista sai sitä kautta.

Tutkimuksen tuloksia olisi tarkoitus käyttää suuntaa-antavina Pakka-hankkeen työn kehittämisessä ja suunnittelussa.

ALCOHOL SURVEY RESULTS

Heidi Kakko

Sini Vannemaa

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in bachelor of social work

May 2013

Supervisor: Ahosmäki, Merja

Number of pages: 37

Appendices: 1

Keywords: preventive substance abuse policy, Pakka-project, substance abuse, Suomi Arena

---

The purpose of this thesis was to bring forward a research of alcohol use. This survey was made by Pakka-project in Suomi Arena –event. It reflects those results to national surveys of alcohol. This thesis studies are 1) is there a difference between the results of this survey and the results of the national studies that have already been done and 2) what are the respondents' drinking habits and how the price effects to purchase of alcohol.

This ended up being our subject, because we were hoping to collaborate with Pakka –project. Survey carried out during Pori Jazz and Suomi Arena in July 2011 as a part of the Pakka –projects work in Pori. There were 384 survey respondents, 264 of them were women, 101 were men. 19 stayed anonymous. Pakka –project used quantitative research method. The results were obtained with questionnaire, were the questions and subjects helped us identify the respondents' alcohol habits and use.

In the theoretical part we discussed substance abuse prevention and Finnish drinking habits and attitudes using inter alia the Suomi juo –research. The theoretical part consisted of literature and mostly Internet sources. Internet provides the latest information of the use of alcohol and attitudes.

The results could be used as a guide in the development and planning of the work in Pakka –project.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	PAKKA – PAIKALLINEN ALKOHOLIPOLITIIKKA – HANKE	7
2.1	Toimintamallin periaatteet	7
2.2	Toimijat Pakka- hankkeessa	8
2.3	Pakka Porissa	10
2.4	Suomi Areena lyhyesti	11
3	EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ	12
3.1	Päihteet.....	12
3.2	Ehkäisevän päihdetyön määritelmä	12
3.3	Ehkäisevän päihdetyön kehittyminen	14
3.4	Valvira - Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto alkoholihallinnossa	14
4	SUOMALAISTEN JUOMATAVAT.....	15
4.1	Missä suomalainen juo.....	16
4.2	Suomalaisten vuosittainen alkoholin kulutus.....	17
4.3	Juhlapyhien ja lomien vaikutus alkoholin myyntiin	18
4.4	Suomalaisten alkoholin käyttötavat	18
4.4.1	Raittiiden osuus	19
4.4.2	Alkoholinkäytön useus	19
4.4.3	Kerralla kulutetun alkoholin määrä	20
4.5	Suomalaisten juomisen myöhentyminen	21
5	POIMINTOJA PÄIHDEPOLITIIKASTA JA ASENTEISTA	21
5.1	Alkoholiasenteet, alkoholiin käytetty raha	21
5.2	Alkoholihaittakustannukset julkisella sektorilla	22
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	23
6.1	Tutkimuskysymykset	23
6.2	Tavoitteet	23
6.3	Aineiston käsittely	24
6.4	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	24
7	JAZZ-POLIITTISEN ALKOHOLIKYSELYN TULOKSET	24
7.1	Alkoholin käyttö	25
7.1.1	Käytätkö alkoholia; päivittäin, viikoittain, kuukausittain, pari kertaa vuodessa, ei koskaan?.....	25
7.1.2	Käytätkö alkoholia kotona ruoan kanssa?	26
7.1.3	Rajoittuuko alkoholin käyttösi koskaan yhteen annokseen?	27

7.2	Hinnan vaikutus alkoholin käyttöön	27
7.2.1	Ohjaako alkoholin hinta ostopäätöstäsi?	28
7.2.2	Käytätkö ulkomailta ostettua alkoholia sen halvemman hinnan vuoksi?	29
7.3	Alkoholi ja käyttäytyminen.....	29
7.3.1	Juotko alkoholia ennen ravintolaan lähtöä?	30
7.3.2	Huomaatko koskaan juoneesi enemmän kuin olit suunnitellut?	31
7.3.3	Mikä seuraavista kuvaa parhaiten lauantai-iltaasi?	32
7.3.4	Onko ilo ilman alkoholia teeskentelyä?	33
8	MITÄ JAZZ-POLIITTINEN ALKOHOLIKYSELY TUO ESILLE?.....	33
9	POHDINTA.....	35
	LÄHTEET.....	37
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Millaiset ovat suomalaisten Suomi Areenassa kesällä 2011 käyneiden aikuisten juomatavat? Suomi Areenan yhteydessä on kolmipäiväinen kansalaistori tapahtuma, johon Pakka- hanke osallistui yhteistyökumppaniensa kanssa vieden Pakka/ ehkäisevän päihdetyön tietoutta kansalaisten keskuuteen. Tarkoituksena oli myös teettää Audit -kyselyitä katugalluptyyppisesti. (Porin Pakka–hankkeen [www-sivut](http://www.sivut) 2012.)

Eroavatko Suomi Areenalla tehdyn jazz-poliittisen alkoholikyselyn tulokset valtakunnallisista alkoholin käyttötavoista? Tutkimme rajatun kohderyhmän päihdekäyttäytymistä Suomi Areenan aikana tehdyn kyselyn perusteella. Kyselyyn vastasi 384 täysi-ikäistä henkilöä. Vastaajat ovat miehiä ja naisia, mistä päin Suomea tahansa. Vertaamme saamiamme tutkimustuloksia jo tehtyyn Suomi juo -tutkimukseen ja erityisesti pohdimme miten suomalaisten yleinen alkoholikäyttäytyminen eroaa tapahumakävijöiden alkoholikäyttäytymisestä, vai eroaako?

Pakka-hanke on ennaltaehkäisevää päihdetyötä, se liittyy pitkälti meidän erikoistumisalaamme. Tutustuessamme aiheeseen ja siihen liittyvään teoriaan ja jo tutkittuun tietoon, syvennämme itsessämme ammatillista näkökulmaa ja työtettä, sekä saamme uusia näkökantoja ammattiimme. Meidän opinnäytetyöllämme nähdään aikuisten alkoholitottumuksia, jonka avulla taas voidaan kehittää ja vahvistaa Pakka-hankkeen toimintasuuntia, kun on selvillä otannan vastaukset. Kyselyssä on vastaajilta kysytty Pakka-hankkeen toiminnan tuloksellisuutta mittaavia kysymyksiä, jolla saataisiin vastauksia muun muassa humalakulutuksen muutokseen tai aikuisten riskikäsityksiin ja mielipiteisiin humalassa.

Kysely, jonka me puramme, ja josta teemme tutkimuksen, on tehty vastaajien näkökulmasta siinä mielessä, että he vastasivat anonymisti ja antoivat vastaukset omista näkökulmistaan. Viitekehys tutkimuksessa on päihteiden, lähinnä alkoholin, käyttö elämässä (sillä hetkellä kun vastaa, tulevaisuudesta emme voi tietää). Teemme tutkimuksen siitä näkökulmasta, että saisimme itsellemme konkreettista ja ajankohtaista tietoa suomalaisten alkoholinkäyttötavoista. Opinnäytetyömme tehdään yhteistyössä Porin Pakka–hankkeen kanssa. Koska Pakka–hankkeen tarkoituksena on kehittää en-

naltaehkäisevän päihdetyön toimintamallia, johon voivat vaikuttaa myös kansalaiset itse, opinnäytetyömme voi olla yksi toimintamallin kehitykseen vaikuttajista.

Pakka-hanke on tehnyt kesällä 2011 kyselyn, jonka vastaukset ovat tärkein tutkimusmateriaalimme. Lisäksi käytämme saatavilla olevaa materiaalia ennaltaehkäisevästä päihdetyöstä.

2 PAKKA – PAIKALLINEN ALKOHOLIPOLITIikka – HANKE

2.1 Toimintamallin periaatteet

Suomen laki kieltää alkoholijuomien myynnin, anniskelun ja välittämisen alaikäisille ja selvästi päihtyneille. Pakka- eli paikallinen alkoholipolitiikka- hanke, on hanke jonka tarkoitus on nostaa esille alkoholihaitat ja ehkäistä niitä kunnassa. Pakka-toimintamallin tavoitteena on saada kansallinen laki paikallisesti eläväksi.

Toimintamalli on kehitetty paikallisen tason toimintaan. Siinä integroidaan virallinen valvonta ja säätely epäviralliseen sosiaaliseen sääteilyyn, jotta alkoholijuomien välittäminen voitaisiin estää, edistää vastuullista elinkeinotoimintaa ja minimoida haittoja. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen [www-sivut](http://www.sve.fi) 2013.)

Pakka -hankkeen tavoitteena on luoda kyseiseen aiheeseen työmalli, jossa yhdessä toimivat julkinen säätely, ehkäisevän päihdetyön toimijat, poliisi, elinkeinon edustajat, media ja kansalaiset itse. Pakka käynnistyi osana vuosien 2004-2007 alkoholiohjelmia. Hankkeen käynnistymisen taustalla olivat muun muassa hälyttävät tiedot kuntien päihdetyön vähäisistä resursseista. Aiempien projektien myönteiset kokemukset vaikuttivat siihen, että vastuullisesta alkoholimyynnistä tuli pakka-hankkeen yksi keskeinen toiminta-alue. Lisäksi se rohkaisi pyytämään alkoholia myyviä yrityksiä mukaan yhteistoimintaan. Hanke on aikaisemmin toteutettu Jyväskylässä ja Hämeenlinnassa, joista oli saatu hyvät tulokset. Esimerkiksi alaikäisten alkoholin saatavuus eri mittareilla tarkastellen väheni ja humalaisille anniskelussa tapahtui myös vähentymistä. Esimerkiksi kouluttamalla elintarvikekauppojen myyjiä siten, että yhdessä pohditaan alkoholin vähittäismyynnin pulmia, sekä keräämällä vinkkejä vähittäiskauppojen yrittäjille ja myyjille alkoholin myynnistä. Paikallisen tason työ

kytkeytyy monelta osin valtakunnallisiin päihdetyön linjauksiin. (Holmila, Warpenius, Warsell, Kesänen & Tamminen, 2009, 3, 28, 29.)

Paikallisen alkoholipolitiikka - hankkeen tavoitteena on yhdistää sekä tarjonnan että saatavuuden sääntely paikallisella tasolla siihen ehkäisevään päihdetyöhön, jossa päätavoitteena on ollut vaikuttaa epäviralliseen sosiaaliseen sääntelyyn muun muassa vanhempien, nuorten ja nuorten aikuisten parissa. (Holmila ym. 2009, 28) Esimerkiksi yhtenä ehkäisevän päihdetyön menetelmänä voidaan ottaa käyttöön vanhemmille sekä urheiluseurojen valmentajille suunnatut kirjeet, joihin on koottu tietoa nuorten alkoholin käytöstä, ja joissa korostetaan aikuisen, vanhemman tai valmentajan, vastuuta nuorten päihdeasioissa. Kirjeistä löytyy työntekijän yhteystiedot, jolloin kysymysten esittäminen sekä palautteen antaminen on helppoa ja toivottavaa (Porin Pakka-hankkeen www-sivut 2012).

Pakka-hanke pyrkii mahdollisimman konkreettisesti vaikuttamaan alkoholin vähittäismyyntiin tiukentamalla ikärajavaltontaa, kieltäytymällä myymästä ja anniskelemasta selvästi päihtyneille. Lisäksi opetellaan tunnistamaan hankalia myynti- ja anniskelutilanteita ja selviytymään niistä sekä tiedotetaan kansalaisille alkoholin aiheuttamista haitoista ja mobilisoidaan kansalaiset laajasti mukaan muutostyöhön median avulla, esimerkiksi mainostamalla näkyvästi eri yhteistyökumppaneiden tiloissa. (Holmila ym, 2009, 29.)

2.2 Toimijat Pakka-hankkeessa

Pakka-hankkeessa on koordinaattori, jonka tehtävänä on rakentaa puitteet, joissa elinkeinoharjoittajien ja viranomaisten yhteistyö on mahdollista. Koordinaattori on neutraali taho, joka tuo alkoholihaittojen ehkäisyn asiantuntemusta eri toimijoille luoden samalla yhteistyötahojen välille kehittämismyönteistä ilmapiiriä. Hänen työnsä on myös auttaa etsimään keinoja vastuullisuuden lisäämiselle ravintoloissa ja vähittäiskaupoissa, yhteistyössä eri tahojen ja toimijoiden kanssa. Hankkeen oikeaan suuntaan eteneminen vaatii koordinaattoreilta tehokasta työn organisointia, kuten esimerkiksi käytännön järjestelyt ja eri töiden yhteensovittamista. Haasteita työlle luo muun muassa elinkeinoyrittäjien mukaan saaminen yhteistyöhön, ennen kuin

Pakka yleisesti tulee tietoisuuteen. Koordinaattorin tehtävänä Pakka-hankkeessa on myös tukea, ylläpitää ja kehittää sellaisia rakenteita, jotka auttavat eri toimijoita kehittämään ja toteuttamaan alkoholihaittoja vähentävään toimintaan. Paikallisen yhteisön mukaan saaminen vaatii koordinaattorilta selkeää perusviestiä hankkeen tavoitteista ja lähtökohdista. (Holmila ym, 2009, 59,62.)

Eri toimijoiden välinen luottamus on Pakka-yhteistyön ydin. Vahvan luottamuksen varaan voidaan rakentaa yhteistä vastuullisen anniskelun, myynnin, valvonnan ja ehkäisevän päihdetyön kokonaisuutta. Elinkeinoharjoittajat voivat siis luottaa siihen, että heidän liiketoimiinsa ei ole tarkoitus puuttua eikä niitä sotkea. Kyse onkin laadun kehittämisestä elinkeinon itsensä ja asiakkaiden näkökulmasta. Esimerkiksi Pakassa on yhteistyöllä tarkoitus synnyttää alkoholihaittoja vähentäviä uusia menettelytapoja ravintoloihin ja kauppoihin. Alkoholihaittojen ehkäisyssä alkoholitarkastajan rooli on merkittävä. Esimerkiksi Jyväskylässä ja Hämeenlinnassa he olivat avaintoimijoita hankkeen kaikissa vaiheissa. Alkoholitarkastajat olivat tärkeitä työpareja koordinaattoreille toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. He toivat myös alkoholivalvontaan liittyviä epäkohtia suoraan suuren yleisön ja median tietoisuuteen. (Holmila ym, 2009, 59,62.)

Myös poliisi oli alkoholihaittojen ehkäisyssä tärkeä toimija. Hämeenlinnassa se osallistui Pakka-hankkeen ohjaukseen ohjausryhmän jäsenenä, sekä molemmilla seuduilla käytännön toimintaan. Poliisi osallistui myös seuduilla järjestettyihin kampanjoihin. Tuli myös ilmi, että vähittäiskaupan ja ravintolatoimen edustajat toivoivat poliisin olevan ennalta estävä toimija useammin. Kuitenkin käytännössä poliisin työaika menee korjaavaan työhön, eikä poliisi näy riittävästi katukuvassa. Poliisilla on myös vakaa asema mediassa, kuten informointi tulevista valtakunnallisista tehovalvonnoista. (Holmila ym, 2009, 59,62.)

Pakka-hankkeen loppuraportin mukaan Hämeenlinnan ja Jyväskylän seutujen nuorisotyöntekijät olivat edustettuina työryhmissä. He käynnistivät ja toteuttivat Pakka-toimintoja moniammatillisissa ryhmissä. Nuorisotyöntekijät puuttuivat myös yhdessä nuorten kanssa alkoholin välittämiseen liittyvään toimintaan ja osallistuivat Pakka-interventioihin. Näitä olivat esimerkiksi erilaiset kampanjat, messutapahtumat ja valvonnat. Nuorisotyöntekijöiden ohella koulu- ja opiskelijaterveydenhoitajilla oli yhtä

tärkeä rooli eritoten varhaisen puuttumisen ja humalahakuisen juomisen estämisessä ja puuttumisessa. Esimerkiksi he hoitivat nuorten aikuisten promillemittauksia ravintoloissa. Terveystenhoitajat olivat myös monissa neuvotteluissa ja kehittämistoimissa mukana aktiivisesti. (Holmila ym, 2009, 30,31,32.)

2.3 Pakka Porissa

Vuoden 2010 alussa Porissa kehiteltiin Pakka-mallin mukaista alkoholipolitiikan kehittämiseen tähtäävää toimintaa. Pakka-hanke alkoi Porissa kaupungin omalla rahoituksella, ja sen toimintaan haettiin rahoitusta Kaste-ohjelman Länsi 2012- hankkeesta. Pakan toimintakausi Porissa oli tammikuu 2010 - lokakuu 2012. Porin Pakka-hankkeessa oli yksi kokoaikainen työntekijä. Pakan toimintamallin tarkoituksena Porissa oli hankkeen aikana käynnistää paikallisen alkoholipolitiikan kehittäminen ja luoda rakenteet ehkäisevälle päihdetyölle. Porissa ei aikaisemmin ole ollut ehkäisevän päihdetyön eri toimijat yhteen kokoavaa toimintaa. Koska Pakka-mallin ydintoiminta liittyy vähittäiskaupan vastuullisen myynnin ja ravintoloiden vastuullisen anniskelun edistämiseen, myös Porissa toiminta sisältää tehostettua valvontaa, koulutusta sekä kansalaisten, viranomaisten ja muiden toimijoiden aktivointia. Pyrkimyksenä hankkeessa on, että toiminnasta tulee osa pysyviä prosesseja ja se on paikallisten hallinnassa. (Porin Pakka-hankkeen [www-sivut 2013.](#))

Porin Pakan projektityöntekijä tapasi ensimmäisen toimintavuoden alussa aikaisempien hankeseutujen koordinaattoreita saadakseen konkreettisia neuvoja ja ohjeita toiminnan käynnistämiseksi. Tärkeimmiksi yhteistyötahoiksi nousivat alkoholielinkeinojen harjoittajat (vähittäiskaupat, Alkot ja ravintolat), koska Porissa haluttiin lähteä liikkeelle sellaisten toimintojen käynnistämisestä, joiden rakenteita ei vielä ollut. Porissa projektityöntekijää auttoi liikkeelle myös tiedot alkoholin saatavuudesta ja kulutuksesta paikallisesti. (Porin Pakka-hankkeen [www-sivut 2013.](#))

Porin Pakka-hankkeelle suunniteltiin alussa myös ilme, logo ja kolme erilaista teemaa eri kohteisiin. Oli kauppoille, ravintoloille, nuorille ja aikuisille omat teemat ja sloganit. Materiaali suunniteltiin siten, että sitä voidaan käyttää jatkossakin han-

keajan loputtua. Pakka-hankkeelle koottiin ohjausryhmä arvioimaan ja kehittämään sen suuntaa ja toimintaa. Porissakin Pakka-hankkeelle oli koottu myös tarjonta- ja kysyntätyöryhmät muun muassa paikallisista elinkeinonedustajista ja ehkäisevän päihdetyöntekijöistä. Ryhmät toimivat asiantuntijaryhminä, jotka osallistuivat alkoholipolitiikan kehittämiseen. Pääteemoina työryhmissä oli vastuullinen alkoholin myynti ja anniskelu. Konkreettisesti Pakka alkoi porissa alkoholin ostokokeista vähittäiskauppaan ja asiakasarviointeja ravintoloihin keväällä 2010. Kauppojen ostokokeissa oli tarkoitus tutkia ikärajavälön toteutumista myyntihetkellä. Ravintola-arvioinneissa havainnoitiin muun muassa ovimiehen ja ravintolan henkilökunnan lainalaista työtettä, sekä ravintolan yleisilmettä turvallisuuden ja siisteyden kannalta. Tärkeitä kohtia olivat iän arviointi ja sen tarkistaminen, humala-asteen arviointi ja sen mukainen anniskelu, henkilökunnan määrä asiakaspalvelu. Kesällä 2010 tehtiin myös terassiarviointeja samoilla teemoilla. Porin Pakka-hanke järjesti myös monia nuorille ja oppilaitoksille suunnattuja ehkäisevän päihdetyön tapahtumia vieden päihdetietoutta nuorten pariin ja vanhemmille. Pakka-hanke osallistui myös useana vuonna Porin Jazzien yhteydessä olevaan Suomi Areena keskustelutapahtumaan, jossa myös opinnäytetyömme kysely tehtiin. Siellä vietiin päihdetyön tietoutta kansalaisten keskuuteen. Syksyllä 2010 Pakka kävi ehkäisevän päihdetyön viikolla yläkouluissa yhteistyökumppaneiden kanssa viemässä nuorille ehkäisevää päihdetyötä ja neuvoa päihdeasioissa. (Porin pakka-hankkeen www-sivut 2013.)

2.4 Suomi Areena lyhyesti

Suomi Areena -tapahtuma järjestetään Porissa joka kesä Pori jazz-tapahtuman yhteydessä. Ensimmäinen Suomi Areena-keskustelutapahtuma järjestettiin Porissa heinäkuussa 2005. Keskustelutapahtuma sai alkunsa yhteiskunnallisen keskustelun puutteesta. Suomi Areenan ajankohta on otollinen jazz -tapahtuman kanssa, koska kävijäprofiilit kohtaavat. Porin kaupunki on mukana järjestelyissä. Suomi Areena -tapahtumassa keskustelevat ja kohtaavat yhteiskunnan vaikuttajat ja tavalliset kansalaiset ja se on kaikille avoin. Areenalla keskustellaan ajankohtaisista ja laajoista yhteiskunnan asioista. (Suomi Areenan www-sivut 2013.)

3 EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ

3.1 Päihteet

Päihteeksi kutsutaan aivojen keskushermostoon vaikuttavaa kemiallista ainetta. Näillä aineilla ihmiset yrittävät saada aikaan päihdyttävän olotilan. Kemiallisten aineiden käyttäminen toisenlaiseen olotilaan pääsemiseksi on nopea, mutta riskialtis tapa. Päihteet voivat tuoda hetkellisen helpotuksen tunteen esimerkiksi ahdistukseen, mutta henkinen ja sosiaalinen kasvu pysähtyy varsinkin jos päihteiden käyttö vakinaistuu. Suomen yleisimmät päihteet ovat alkoholi, tupakka, huumeaineet sekä lääkeaineet väärinkäytettynä. Laittomat päihteet koetaan vakavimmaksi ja vaarallisemmiksi kuin osittain lailliset päihteet (tupakka ja alkoholi). Kuitenkin alkoholi on Suomen tappavin päihde. (Orkovaara ym, 2004, 216, 217.)

3.2 Ehkäisevän päihdetyön määritelmä

Ehkäisevän päihdetyön tavoitteena on toiminnalla edistää päihteettömiä elintapoja, ehkäistä ja vähentää päihdehaittoja sekä lisätä päihdeilmiön ymmärrystä ja hallintaa maassa. Täten ehkäisevä päihdetyö edistää terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia. Se myös pyrkii toteuttamaan ja edistämään ihmisoikeuksien toteutumista päihteisiin liittyvissä ongelmissa ja kysymyksissä. Ehkäisevässä päihdetyössä pyritään erilaisin keinoin vähentämään päihteiden kysyntää, saatavuutta, tarjontaa ja haittoja. Sen vaikuttamiskohteita ovat muun muassa päihteitä koskevat tiedot, asenteet ja oikeudet. Päihdehaitoilta suojaavat tekijät ja niiden riskitekijät sekä päihteiden käyttö ja käyttötavat ovat niin ikään ehkäisevän päihdetyön vaikuttamiskohteita. Ehkäisevä päihdetyö on lakisääteistä toimintaa, jonka luominen on ensisijaisesti valtion ja kuntien tehtävä. Valtio, kunnat ja järjestöt vastaavat ehkäisevän päihdetyön käytännön toiminnasta. Itse ehkäisevää päihdetyötä tekevät eri hallinnonaloja edustavat viranomaiset, moninaiset järjestöt ja yhteisöt. Työtä tehdään paikallisesti, alueellisesti, valtakunnallisesti ja myös kansainvälisesti. Ehkäisevä päihdetyö on moniammatillisista työtä eri ammattikuntien välillä. (Stakes 2006, 9.)

Ehkäisevä päihdetyö pitää sisällään paljon erilaisia piirteitä ja työmuotoja ainekeisesta tiedottamisesta laajoihin sosiaali- ja terveystieteisiin toimenpiteisiin. Toiminnan sisältö, tavoitteet ja tulokset vaihtelevat käytännön eri lähtökohdista ja työtä tekevien odotuksista riippuen. Ehkäisevä päihdetyö määräytyy ja on riippuvainen myös siitä, kenen tai minkä tahon näkökulmasta asiaa ja arvomaailmaa tarkastellaan ja ehkäisevää päihdetyötä tehdään. Tästä syystä ehkäisevä päihdetyö on käsitteenä laaja, joka käsittää monentasoisia päihteiden käyttöön ja sen haittoihin vaikuttavia toimenpiteitä. Ehkäisevässä päihdetyössä on kolme preventiotasoa toiminnan tason ja kohderyhmän mukaan. Primaaripreventio kohdentuu koko väestöön, kuten päihdevaistus- ja kasvatus. Tällä pyritään lisäämään päihteisiin tai niiden käyttöön ja haittoihin liittyvää tietoutta ja edistämään yksilön elämänhallintaa. Tällä primaaritasolla pyritään vaikuttamaan päihteiden saatavuuteen ja tarjontaan sosiaali- ja terveystieteissä. Seuraava ehkäisevän päihdetyön taso on sekundaaripreventio. Tällä tasolla tehdyt toimenpiteet kohdennetaan riskiryhmiin ja päihteiden käyttöä jo kokeilleihin. Väliintulo, kontrolli ja vaihtoehtojen tarkastelu kuuluvat työn keinoihin. Riskien tiedottaminen, päihteiden käytön varhainen toteaminen, käyttöön puuttuminen ja asianmukainen hoitoonohjaus kuuluvat tämän tason työn tavoitteisiin. Kolmas taso on tertiaaripreventio. Tällä tasolla hoidetaan ja vähennetään päihteiden käytöstä johtuvia haittoja. Työ kohdistuu päihteiden ongelmakäyttäjiiin ja vakavien riippuvuuksien hoitamiseen henkisesti, psyykkisesti ja fyysisesti tasolla. (Huoponen, Peltonen & Mustajärvi 2002, 8-9.)

Erään tutkijan näkemys laadukkaasta päihteiden käytön ehkäisystä on, että se toteutetaan laadullisesti parhaiten hankkeessa ja hankkeena. Lisäksi on tunnettava ilmiön riskitekijät ja se, mihin ollaan puuttumassa. Työn takana olevien päätösten on perustuttava analysoitavaan tietoon ja siinä on oltava selkeät tavoitteet. On myös mietittävä, onko tavoite realistinen, kuten esimerkiksi päihteettömyys ja vai olisiko se kohdunkäytön tukemista. (Huoponen ym. 2002, 79-80.) Eräs sosiaali- ja terveysasioista vastaava viranomaisena taas puolestaan korostaa laadukkaasta päihdetyön puitteissa, että työntekijän olisi tunnettava kohderyhmä ja sen vastaanotto kyky, ymmärrys ja elämäntilanne, johon päihdekasvatus liittyy. Oikea asioiden ja viestin esiintuominen vaatii taitoa ja ammatillisuutta työntekijältä. (Huoponen ym. 2002, 68-69.)

Ehkäisevän päihdetyön suunnittelijan mukaan ehkäisevässä päihdetyössä on muistettava, että se on laajempaa, kuin pelkästään nuoriin kohdistuvaa työtä. Ylimmän, poliittisen tason toiminnot vaikuttavat koko yhteiskuntaan. Laadukkaan ehkäisevän päihdetyön perusta on tarkka suunnitelmallisuus ja se on paikallista työtä eri toimijoiden välillä. Työ on hyödyllistä vasta, kun toimijoilla on yhteinen kieli ja työkokonaisuus. (Huoponen ym. 2002, 69.)

3.3 Ehkäisevän päihdetyön kehittyminen

Eri aikoina ehkäisevä päihdetyö on muokkaantunut eri tavoin muun muassa päihteistä riippuen. Suurin osa ehkäisevän päihdetyön kehittymisestä ja muotoutumisesta on liittynyt alkoholiin ja sen puitteissa saannin rajoittamiseen ja hintapolitiikkaan vaikuttamiseen. Tosin nykyään nämä kaksi keinoa on Euroopan Unionin päätännän alla, eli parhaillaan ja jatkossa korostetaan ehkäisevän päihdetyön muiden työmuotojen asemaa ja merkitystä. Nykyisen ehkäisevän päihdetyön juuret ovat raittiustyössä. Kunnissa oli 1960-luvulta lähtien oma lautakunta, virat ja toimet raittiustyölle aina vuoteen 1988 asti. Raittiustoimen alku ja perusta on aatteellisessa raittiustiikkeessä ja sen järjestöissä. Edelleenkin kansalaisjärjestöt ovat merkittävä ehkäisevän päihdetyön toteuttajataho. Vuonna 1986 päihdehuollon lakisääteisiin tehtäviin lisättiin päihteiden ongelmakäytön ehkäisy.

Ehkäisevän päihdetyön kentällä on nykyisin raittiusjärjestöjen rinnalla, enemmistöksi muodostuneet, päihdetyöjärjestöt ja sosiaali- ja terveysalan järjestöt. Päihdehaittojen ehkäiseminen liittyy vahvasti monien viranomaisten tehtäviin ja siksi nykyisin työn toteutustapa on muodostunut monialaiseksi ja verkostomaiseksi. Erialojen asiantuntemusta yhdistelemällä ja yhteistyöllä tavoitellaan ehkäisevän päihdetyön vaikuttavuutta ja laatua. Vastuu on pääosin siirretty paikallistoimijoille raittiustoimen ajoilta ja samalla niiden itsenäisyys ja vapaus on kasvanut.

3.4 Valvira - Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto alkoholihallinnossa

Alkoholivalvonnassa sosiaali- ja terveysviraston keskeinen ohjauksen ja kehittämisen tarkoitus on tehostaa alkoholin käytöstä aiheutuvien yhteiskunnallisten, sosiaalisten

ja terveydellisten haittojen ehkäisyä. Lisäksi alkoholilain yhdenmukainen soveltaminen on turvattava koko maassa. Virasto valvoo myös alkoholijuomien vähittäismyyntiä, anniskelua, mainontaa, sekä muuta myynninedistämistä. Valvonnassa tavoitteena on erityisesti vähentää alaikäisille ja selvästi päihtyneille alkoholin myyntiä ja estää alkoholin välittämistä alaikäisille. Myös myyntiin ja mainontaan puututaan. Alkoholi mainonta ei saa kohdistua alaikäisiin. Seurauksena Valviran viranomaiset voivat ohjeistaa eri yrittäjiä mainonnassa tai antaa uhkasakkoja. Alaikäiseen myynnin ja mainonnan kohdistumattomuus liittyy suojaamistavoitteeseen. Vuonna 2011 Valvira antoi alkoholimainontaan ohjeita 4 ja kieltoja 3, sekä lisäksi aluehallintovirastot antoivat 24 kirjallista ohjetta. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen päihdetilastollinen vuosikirja 2012, 41-44.)

4 SUOMALAISTEN JUOMATAVAT

Peilaamme Suomi Areenalla tehtyä kyselyä olemassa olevaan teoriaan suomalaisten alkoholin käytöstä. Lähteenä käytämme muun muassa Suomi Juo - kirjaa, jossa on koottu yhteen juomatapatutkimuksia. Kirjassa on muun muassa kerrottu tilastoja suomalaisten alkoholin kulutuksesta kalenterivuoden aikana ja siitä, mihin aikaan viikosta ja vuorokaudesta tyypillisesti alkoholia käytetään.

Yleisesti viimeisten 40 vuoden aikana alkoholin käyttötilanteet ovat lisääntyneet ja muuttuneet yhä arksamiksi. Suomessa alkoholin kulutukseen ajoittumiseen liittyy vahvasti myös kohentuneet elinolot viimeisten 40 vuoden aikana. Alkoholikäytön viikkorytmiin vaikuttaa tietävästi myös viikon työrytmi. Suomen kulttuurissa vallitsee normi, ettei alkoholia sovi käyttää työn yhteydessä. Muun muassa siksi Suomessa alkoholinkäyttö onkin keskittynyt viikonloppuun ja varsinkin iltaan ja varhais yöhön. Analysoitavassamme kyselyssä kysyttiin myös esimerkiksi kuinka usein vastaaja käyttää alkoholia ja rajoittuuko alkoholiannokset koskaan yhteen. Miesten ja naisten alkoholin käytössä on eroja. (Mäkelä, Mustonen & Tigerstedt 2010.)

4.1 Missä suomalainen juo

Kotiympäristö ja erityisesti oma koti on vahvistanut asemaansa suosituimpana juomisympäristönä. Kotiympäristöllä tarkoitetaan omaa tai toisen kotia, saunaa, mökkiä tai muuta vapaa-ajan asuntoa. Suomalaisten alkoholinkäyttökerroista noin kolme neljäsosaa tapahtuu kotiympäristössä. Kotiympäristössä juominen on lisääntynyt suomalaisten keskuudessa merkittävästi 40 vuoden aikana. Vuonna 1968 kotiympäristöön sijoittui yli 0,9 miljoonaa käyttökertaa, kun taas 2008 sama luku oli melkein kolminkertaistunut 3,4 miljoonaan käyttökertaan. Kotiympäristöön sijoittuneista alkoholin käyttökerroilla juotiin keskimäärin yksi alkoholiannos vähemmän kuin anniskelu ympäristössä. Ikä ja sukupuoli olivat tutkimuksen mukaan myös merkittäviä tekijöitä. Esimerkiksi naisten juomiskerroista suurempi osa tapahtuu anniskelu ympäristössä ikäryhmästä riippumatta.

Naisten alkoholinkäyttö kotona on lisääntynyt. Yli seitsemän annoksen juontikerrat ovat kasvaneet huomattavasti 40 vuoden aikana kahdesta prosentista kymmeneen prosenttiin, joka selittää myös pariskuntien yhdessä juomisen lisääntymistä. Alkoholin tulo suomalaisiin koteihin viime vuosikymmenien aikana on ollut eräs merkittävimmistä muutoksista alkoholin käytössä. Pariskuntien keskinäisten juomiskertojen osuuden huomattava kasvaminen sekä samaan aikaan miesten keskinäisten alkoholin käyttökerrojen osuuden väheneminen niin koti- kuin anniskelu ympäristöissä liittyvät siihen. Alkoholin käytöstä on tullut osa miesten ja naisten yhteistä elämää.

Anniskelupaikalla tutkimuksessa on tarkoitettu ravintolaa, baaria, terassia tai anniskelua lentokoneessa, laivassa tai junassa. THL:n tekemän tutkimuksen mukaan samalla kun alkoholin juominen kotiympäristössä on lisääntynyt, ravintolaympäristössä se on vähentynyt. Vuonna 1997 anniskelumyynti oli noin 1,8 litraa puhdasta alkoholia asukasta kohden, kun taas vuonna 2008 se oli laskenut 1,2 litraan. (Mäkelä ym. 2010.)

4.2 Suomalaisen vuosittainen alkoholin kulutus

"Alkoholijuomien kulutus- tilasto sisältää sekä alkoholijuomien tilastoidun että tilastoimattoman kulutuksen. Alkoholijuomien tilastoitu kulutus saadaan Alkon myymälöiden myyntitiedoista sekä tukkumyyjien toimitustiedoista anniskeluravintoloille ja korkeintaan 4.7 tilavuusprosenttisia alkoholijuomia myyville elintarvikeliikkeille. Tilastoimaton alkoholijuomien kulutus sisältää matkustajien alkoholin tuonnin, salakuljetuksen, laillisen ja laittoman kotivalmistuksen, korvikkeet sekä suomalaisten Suomen rajojen ulkopuolella kuluttaman alkoholin. Tilastoimaton alkoholijuomien kulutus lasketaan viranomaislähteistä ja haastattelututkimuksista saatujen tietojen perusteella. (tilastokeskuksen [www-sivut](http://www.stat.fi) 2013.)

Alkoholijuomien kokonaiskulutus oli 10,1 litraa 100-prosenttisena alkoholina asukasta kohti vuonna 2011 (THL:n [www-sivut](http://www.thl.fi) 2012). Lisäksi Suomessa juotiin muihin pohjoismaihin verrattuna eniten alkoholia vuonna 2011 (THL:n [www-sivut](http://www.thl.fi) 2013).

Alkoholin myyntitilastoihin vedoten, kuukausista eniten alkoholia (anniskelu- ja vähittäismyynti) myydään joulukuussa, joka oli yli 11 prosenttia koko vuoden myynnistä vuonna 2008. Seuraavaksi eniten alkoholia myydään kesälomakuukausina, kesä- heinäkuussa, joka on noin 10 prosenttia vuoden myynnistä. Muuten keskimäärin tasaisella alkoholin kuukausimyyntillä luku on noin 8 prosenttia. Vähiten alkoholia myydään vuoden alussa, tammikuussa, joka oli vuonna 2008 6 prosenttia vuoden myynneistä. Siihen voi olla monta syytä, kuten esimerkiksi viettämällä tipatonta tammikuuta tai juodaan varastossa olevia juomia (kuten joululahjapulloja). Tammi-kuun myynnin vähäisyys pitää sisällään kaikkia alkoholijuomia. Sen sijaan muina aikoina alkoholilajien myynnissä on eroja; kesälomakuukausina valkoviinin ja siiderin myynti on huipussaan. Oluen myynti vuoden aikana on korkeimmillaan sekä kesä-, että joulukuussa. Valviran tilastojen mukaan punaviinien, väkevien viinien ja väkevien alkoholijuomien myynnin huippu on joulukuussa. (Mäkelä ym. 2010.)

4.3 Juhlapyhien ja lomien vaikutus alkoholin myyntiin

Alkoholin myyntilukuihin vaikuttaa huomattavasti yleiset juhlapyhät ja lomakaudet. Alkon myyntitilastot kertovat, että joulukuun osuus vuonna 2008 oli hieman yli 12 prosenttia koko vuoden myynnistä, eli korkeampi kuin joulukuun osuus kaikesta alkoholin myynnistä. Joulukuun kahden viimeisen joulua edeltävän viikon myynnit olivat huomattavasti suuremmat, kuin marraskuun lopun juhlapyhättömät kaksi viikkoa. Myynti oli 90 prosenttia suurempi näitä viikkoja verratessa. Joulukuussa myyntejä nostavat joulun lisäksi juhlapyhistä itsenäisyyspäivä ja uusivuosi. Joulun jälkeen suurin alkoholijuomien myyntiaika on juhannus. Alkossa lähes kolmasosa kesäkuun myynneistä tapahtuu juhannusviikolla. Vuonna 2008 juhannusviikon alkoholimyynti oli 70 prosenttia kesäkuun alun myyntiviikkoa suurempi. Myös vappu ja pääsiäinen vaikuttavat juhlapyhinä alkoholimyynnissä. Kuuden vappua edeltävän päivän alkoholimyynti oli Alkossa 80 prosenttia korkeampi, kuin huhtikuussa kuuden tavallisen juhlapyhättömän päivän myynnit vuonna 2008. Pääsiäisviikon myynnit samana vuonna olivat noin 35 prosenttia suuremmat kuin maaliskuun kuuden juhlapyhättömiin päiviin verrattuna, huomioonottaen vuoden alkoholinmyynteihin vaikuttavat liikkuvat juhlapyhät. (Mäkelä ym. 2010.)

4.4 Suomalaisen alkoholin käyttötavat

Suomalaisten alkoholinkulutus on kolminkertaistunut viimeisten neljänkymmenen vuoden aikana. Tämä johtunee suurimmaksi osaksi siitä, että alkoholin käyttökerrat ovat huomattavasti lisääntyneet myös ihmisten vaurastumisen myötä. Se ei silti yksiviivaisesti tarkoita, että kaikkien sukupuoli- ja ikäryhmien alkoholinkulutus olisi lisääntynyt. Aikoinaan, kun juomatapatutkimuksia alettiin kerätä 1968, alkoholin nauttiminen kuului lähinnä aikuisille miehille kodin ulkopuolella. Nykyisin voimme itsekin tunnistaa alkoholikulttuuristamme, että alkoholinkäyttötapoja ovat omaksuneet niin nuoret tytöt ja pojat, naiset kuin ikäihmisetkin. (Mäkelä ym. 2010.)

4.4.1 Raittiiden osuus

Suomi Juo -kirjan tutkimuksissa raittiiksi luokiteltiin vastaajat, jotka eivät olleet viimeisten 12 kuukauden aikana ottanut tippaakaan alkoholia. 1960 -luvun lopulla raittius oli yleistä vielä 30-vuotiaiden naisten keskuudessa ja viidennes nuoremmista naisista ja vanhemmista miehistä olivat raittiita. 1990- luvulla raittiiden naisten määrä väheni jyrkästi. Kaikista 15-69 ikäisistä naisista raittiiden määrä väheni 27 prosentista 9 prosenttiin vuosien 1984-2000 välillä kun taas kaikilla miehillä 12 prosentista 8 prosenttiin. Sitten 2000- luvulla raittiiden määrä on kääntynyt kasvuun. 2008 raittiita naisia ja miehiä oli molempia kaikki ikäluokat yhteen laskettuna n 10 prosenttia väestöstä. (Mäkelä ym. 2010.)

Purkamastamme Pakka-hankkeen kyselyn tuloksista nousi esille myös raittiiden osuus sekä miehistä, että naisista. Ei koskaan juovia naisia oli kyselymme mukaan 181:stä naisesta 29 ja 73:sta miehestä 9, sekä vielä kaksi anonymisti vastannutta. Yhteensä raittiita oli siis 384:stä 40 henkilöä. (Mäkelä ym. 2010.)

4.4.2 Alkoholinkäytön useus

Vuosikymmenien aikana yhä suurempi osa suomalaisista on tilastojen mukaan käyttänyt alkoholia viimeisen vuoden aikana. Juomatapatutkimuksen mukaan vuonna 2008 15-29-vuotiaista miehistä hieman alle 50 prosenttia nautti alkoholia vähintään kerran viikossa, joka oli laskenut hieman vuodesta 2000. 30-49-vuotiaista miehistä reilu 60 prosenttia käytti alkoholia viikoittain tai useammin, samoin noin 60 prosenttia 50-69-vuotiaista miehistä. Vastaavasti naisista 15-29-vuotiaiden kohdalla noin 24 prosenttia käytti viikoittain alkoholia. 30-49 vuotiaista taas 40 prosenttia. 50-69-vuotiaat naiset käyttivät vuonna 2008 reilut 35 prosenttia. Etenkin nuorten naisten kohdalla ollaan tultu alaspäin noin kymmenen prosenttiyksikköä vuodesta 1992. (Mäkelä ym. 2010.)

Myös jazzpoliittisen Suomi areenalla tehdyn kyselyn mukaan osa vastaajista käytti alkoholia viikoittain, suuri osa myös kuukausittain. Kuitenkin naisista eniten oli "pari kertaa vuodessa" vastanneita, miehistä eniten juotiin "kuukausittain". Vastaajat kyse-

lyssä olivat kaikki täysi-ikäisiä. Katso tarkemmin kohta 5.1. Terveiden ja hyvinvointilaitoksen raportin mukaan kuitenkin vielä Suomessa alkoholin päivittäinen käyttö on harvinaista. Miehistä 11 % ja naisista 3 % nautti alkoholia vuonna 2008 vähintään neljä kertaa viikossa. Eniten humalakulutusta ja suurimpia kerralla juotuja alkoholimääriä oli vuonna 2008 20-29-vuotiailla miehillä. Naisilla on kuitenkin alkoholikulutuksen voimakasta kasvua ollut vuoteen 2000 saakka joka ikäryhmässä. Suuri osa väestöstämme juo silti tutkimuksen mukaan vähän, osa kohtuullisesti, kun taas pieni osa juo erittäin vähän. Juomatapatutkimukseen 2008 osallistui 2725 henkilöä ja vastausprosentti oli 74. (Mäkelä ym. 2010.)

4.4.3 Kerralla kulutetun alkoholin määrä

Yksi alkoholiannos vastaa juomatapatutkimuksessa 33 cl keskiolutta, 12 cl viiniä tai 4 cl väkeviä väkijuomia. Miehillä pienkäyttökerrat, eli 1-4 annosta viikon aikana, oli 15-29-vuotiailla vastaajilla noin 25 prosenttia. 30-49-vuotiailla sama oli noin 45 prosenttia. Ikäihmisistä 50-69-vuotiailla taas yli 60 prosenttia. Naisista viikon aikana juodusta pienkäyttökerrasta, eli 1-4 annosta, oli 15-29-vuotiailla alle 20 prosenttia. 30-49-vuotiailla naisilla luku oli reilut 35 prosenttia ja ikäihmisistä 50-69-vuotiaista noin 40 prosenttia. Nuorilla naisilla ja miehillä pienkäyttökerrat ovat vähentyneet vuodesta 2000, kun taas ikäihmisten kohdalla luvut ovat nousseet. (Mäkelä ym. 2010.)

Keskikäyttökerrat, eli 5-7 annosta näyttivät tältä vuonna 2008: nuorilla miehillä (15-29-vuotiailla) luku oli alle 10 prosenttia. 30-49-vuotiailla miehillä 12 prosenttia ja 50-69-vuotiailla melkein 16 prosenttia. Nuorilla naisilla, 15-29-vuotiailla keskikäyttökerta alkoholiannosmäärien mukaan viikon aikana oli noin seitsemän prosenttia. 30-49-vuotiailla luku oli reilu kuusi prosenttia ja ikäihmisillä alle viisi prosenttia. Tästä voimme todeta myös, että nuorilla miehillä keskikäyttökerrat ovat lisääntyneet vuodesta 2000, kun taas nuorilla naisilla pysynee luku samassa. Ikäihmisten sukupuolieroja keskikäyttökertoista nousee esille, että miesten määrät ovat lisääntyneet ja naispuolisten vähentyneet vuodesta 2000. . (Mäkelä ym. 2010.)

Kahdeksan annosta tai enemmän kerralla viikon aikana juovia on miehistä 15-29-vuotiaistareilu 20 prosenttia vuonna 2008. Tätä kutsutaan suurkäyttökerraksi. 30-49-vuotiailla miehillä vastaava luku on alle 20 prosenttia. 50-69-vuotiaista miehistä kulutti suurannoksen viikolla 15 prosenttia. Vastaavat suurkäyttökertaluvut naisilla oli 15-29-vuotiailla yhdeksän prosenttia, 30-49-vuotiailla alle seitsemän prosenttia ja ikäihmisillä, 50-69-vuotiailla alle 3 prosenttia vuonna 2008. Naisista nämä suurkäyttö kerrat ovat suhteellisesti kasvaneet enemmän kuluvien vuosikymmenten aikana, kuin miesten. Vastaavasti silti miesten kohdalla nämä käyttökerrat ovat lukumääräisesti kasvaneet enemmän. . (Mäkelä ym. 2010.)

Pakka-hankkeen alkoholikyselyssä kysyttiin vastaavasti alkoholin määrästä näin; rajoittuuko alkoholiannoksesi koskaan yhteen. Vastanneista miehistä ja naisista yli puolet vastasivat rajoittavansa alkoholikäytön joskus yhteen annokseen.

4.5 Suomalaisten juomisen myöhentyminen

Suomalaisten juominen ravintola- ja kotiympäristössä on juomatapatutkimuksen mukaan myöhentynyt selvästi. Varsinkin anniskeluympäristöissä alkoholin käyttö on myöhentynyt, suureksi osaksi sen takia, että vuosien mittaan aukioloaikoja on pidentetty. Aamuyön tunneilla tapahtuva alkoholin käyttö on molemmissa ympäristöissä humalajuomista, mutta on kuitenkin voimakkaampaa anniskeluympäristössä. (Mäkelä ym. 2010.)

5 POIMINTOJA PÄIHDEPOLITIIKASTA JA ASENTEISTA

5.1 Alkoholiasenteet, alkoholiin käytetty raha

Suomessa tehtiin helmikuussa vuonna 2012 TNS-gallupin toimesta mielipidekysely alkoholipoliittisista rajoista ja niiden tiukentamisesta. Vastanneista 88% tukee rajoja ja niiden tiukentamista. Luku oli paljon suurempi kuin vuonna 1994, jolloin 55% vastanneista kannatti alkoholipoliittisia rajoja ja niiden tiukentamista. Hyvä huomio

oli myös se, että vaikka alkoholiveroja on neljästi nostettu vuoden 2007 jälkeen, yli puolet vastanneista oli sitä mieltä, että kaikkien alkoholijuomien (viinit, mieto ja väkevä alkoholi) osalta hinnat ovat sopivia tai liian matalia. Lisäksi vuoden 2011 THL:n laatimasta tilastosta nousee esille, että alkoholinmyynti (vähittäis- ja anniskelumyynti) on lisääntynyt lähes joka maakunnassa. Satakunnassa tilastoitu alkoholi-juomien myynti asukasta kohti oli vuonna 2011 8,3 litraa, luku ei ole paljoa noussut vuodesta 2010. Koko maan tilastoitu alkoholin myynti vuonna 2011 oli 8,2 % asukasta kohti. Erikoinen huomio on myös, että monet työikäisten suomalaisten elintavat ovat muuttuneet myönteiseen suuntaan, kuten tupakoimisen vähentyminen ja ruokatottumusten muuttuminen terveellisempään suuntaan. Myös vapaa-ajan liikunta on lisääntynyt. Silti alkoholin kulutus on pysynyt vuosituhannen taitteesta melkein samoissa lukemissa. (Helakorpi, Holstila, Virtanen, Uutela 2012, 17; Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2013.)

Hurjalta kuulostaa se, että vuoden 2011 alkoholijuomien ostot oli jopa 839 euroa asukasta kohti laskettuna. Lukema on noussut vuodesta 2010. (Päihdetilastollinen vuosikirja 2012, 35)

Nuorten kohdalla taas alkoholinkäyttö on vähentynyt, etenkin peruskouluikäisillä. Hyvä asia on myös, että Euroopan laajuisesti tehdyssä ESPAD-tutkimuksesta suomalaiset 15-16-vuotiaat nuoret käyttivät muita Euroopan nuoria harvemmin alkoholia. Kuitenkin suomalaiset nuoret humaltuvat keskimääräistä useammin ja juovat suurempia määriä kerralla. (Päihdetilastollinen vuosikirja – alkoholi ja huumeet 2012, 27)

5.2 Alkoholihaittakustannukset julkisella sektorilla

Julkiselle sektorille aiheutuu alkoholin käytöstä joka vuosi kustannuksia. Vuonna 2010 alkoholin käytöstä aiheutuneet haitat maksoivat julkiselle sektorille jopa miljardi euroa. Julkisen sektorin alkoholi- ja huumehaitat jaetaan pääryhmiin. Niitä ovat sosiaalihuollon haittakustannukset, alkoholiehtoisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpidon kustannukset, alkoholiehtoiset eläkkeet ja sairauspäivärahat, oikeus ja vankeiden hoito, terveydenhuolto, ehkäisevä päihdetyö ja alkoholivalvonta. Muiden pääryhmien kustannukset ovat vähentyneet vuodesta 2006, lukuun ottamatta sosiaali-

huollon alkoholihaitta kustannuksia. Sosiaalihuollon alkoholihaittakustannukset aiheutuvat muun muassa päihdehuollosta, toimeentulotuesta, lastensuojelusta ja kotipalvelusta. Järjestyksen ja turvallisuuden alkoholihaittakustannukset tulevat poliisin, pelastustoimen, tullilaitoksen ja rajavartiolaitoksen kustannuksista. Eläkkeiden ja sairauspäivärahojen alkoholihaittakustannuksiin lasketaan alkoholiehtoiset työkyvyttömyyseläkkeet, perhe-eläkkeet ja sairauspäivärahat. Terveystieteiden huollon alkoholihaittakustannuksiin lasketaan alkoholiehtoiset erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon vuodeosastohoito ja avohuolto. Ehkäisevän päihdetyön alkoholihaittakustannuksiin vaikuttaa raha-automaattiyhdistyksen avustukset. Alkoholivalvonnan alkoholihaittakustannukset koostuvat Valviran ja aluehallintovirastojen suorittamasta alkoholihallinnosta ja valvonnasta aiheutuneita kustannuksia. Alkoholihaittakustannukset johtuvat yleensä alkoholihaittojen hoidosta ja niiden korjaavasta työstä. (THL, päihdehaittakustannukset 2010, 1-3, 12)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyössämme tutkimuskysymyksiksi nousevat, että millaiset ovat kyselyyn vastanneiden aikuisten juomatottumukset ja alkoholin hinnan vaikutuksesta sen ostoon. Lisäksi pohdimme eroaako Pakka-hankkeen kyselyn tulokset valtakunnallisista, jo tehdyistä, alkoholikäyttötutkimusten tuloksista.

6.2 Tavoitteet

Opinnäytetyömme tavoitteet ovat tuoda esille kyselyyn vastanneiden alkoholin käyttötavat mahdollisimman tarkasti ja todenmukaisesti. Sitten peilaamme tuloksia laajempiin tehtyihin alkoholitutkimuksiin. Tavoitteenamme on myös, että Pakka-hanke voi myöhemmin hyödyntää kyselyä ja sen tuloksia työssään. Itsellemme opinnäytetyöstä toivomme saavamme lisää tietoutta sekä teoriassa, että konkreettisesti kyselyn avulla.

6.3 Aineiston käsittely

Porin Pakka-hanke teki heinäkuussa kesällä 2011 alkoholipoliittisen kyselyn Suomi Areena- tapahtumassa. He käyttivät aineiston keruussa kvantitatiivista eli tilastollista tutkimusmenetelmää. Tutkimusaineistomme oli primaarinen, eli se oli kerätty juuri tätä tutkimusta varten. (Heikkilä 1998, 14-16.)

Aloitimme kyselyn purkamisen siten, että jaoimme vastaajista miehet, naiset, anonymit ja tyhjat vastauslomakkeet omiin ryhmiinsä. Sen jälkeen laskimme vastaajien määrän kokonaisuudessaan ja ryhmittäin. Seuraavaksi kävimme kysymys ja vastausryhmä kerrallaan lomakkeet läpi ja laskimme niiden tulokset. Lopuksi teimme vastauksista taulukot käyttäen Excel- ohjelmaa.

6.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Eettisesti kysely oli sopiva, koska vastaajien henkilötietoja ei missään vaiheessa tuotu julki, eikä käytetty. Syy tietojen käyttämättä jättämiseen oli se, että osa kysymyksistä oli erittäin henkilökohtaisia. Kyselyä ei myöskään oltu rajattu tietyille kohde-ryhmälle, vaan vastaajaryhmä oli satunnainen otos Suomi Areenalta.

Kyselyn tulokset ovat luotettavia, koska purimme ne yksityiskohtaisesti kysymys ja ryhmä kerrallaan. Toisaalta kyselyssä ei kysytty sukupuolta tai ikää, joka saattoi vaikuttaa kyselyn tulosten luotettavuuteen ja tarkkuuteen. Vastausprosentti olisi myös voinut olla tietyissä kysymyksissä suurempi, jos kyselyn suunnittelu ja ulko-asu olisi ollut parempi.

7 JAZZ-POLIITTISEN ALKOHOLIKYSELYN TULOKSET

Jazz-poliittinen alkoholikysely toteutettiin kesällä 2011 Suomi areena – tapahtuman aikaan. Kysymyslomakkeita jaettiin Suomi areenalla käyneille, täysi-ikäisille henkilöille. Kyselylomakkeita jaettiin yhteensä 400, joista 16 osallistui vain arvontaan,

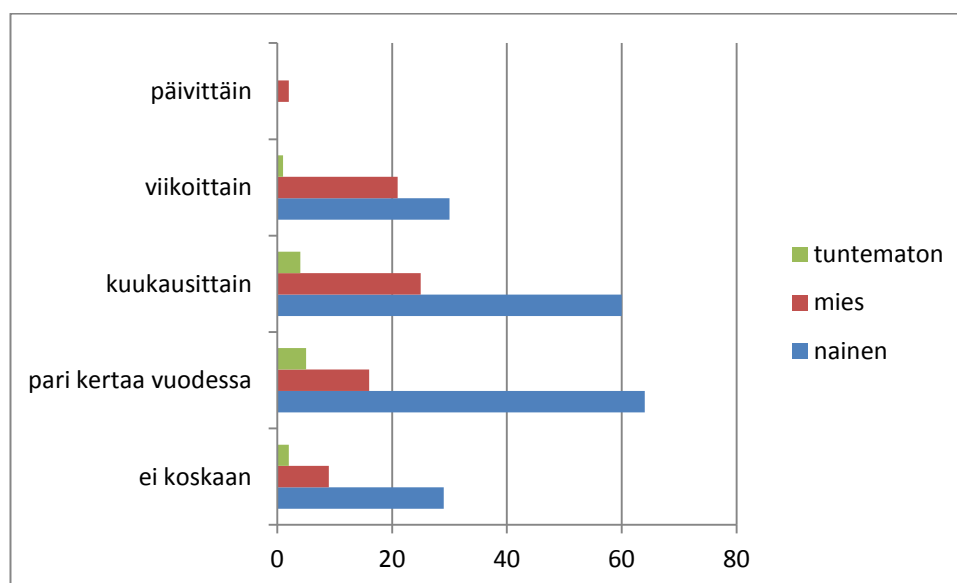
joissa ei siis ollut ollenkaan vastauksia. Tutkimuksessa siis käytimme 384 lomaketta, joihin vastanneista naisten osuus oli 68,75% (264 kpl), miesten osuus 26,3% (101 kpl) ja tuntemattomien (ei nimeä) osuus 4,95% (19 kpl). Kysymyksiä lomakkeella oli yhteensä yhdeksän, joista kysymyksissä 2-9 oli vastausvaihtoehdot ”kyllä” ja ”ei”. Kysymyksissä numero yksi ja yhdeksän oli viisi erilaista vastausvaihtoehtoa.

Olemme purkaneet yksitellen kysymykset ja tehneet jokaisesta taulukon selventämään vastauksia. Taulukoissa 2-8 on käytetty lyhenteitä siten, että ”N” tarkoittaa naista, ”M” miestä ja ”T” tuntematonta vastaajaa.

7.1 Alkoholin käyttö

Alkoholiin liittyvien kysymysten tulokset eivät aina ole täysin tarkkoja, koska itse kysymyksetkin voivat olla liian laaja-alaisia. Esimerkiksi tässä Jazz-poliittisessa kyselyssä kysyttiin ihmisten alkoholin käyttöä ruuan kanssa. Vastaajat voivat tulkita kysymyksen eri tavalla, koska kysymys ei ole tarpeeksi tarkka. Kysymys ei tuo esille annosmääriä ja juodun alkoholin vahvuutta. Muut tämän osion kysymykset ja tulokset ovat mielestämme paremmin suuntaa antavia.

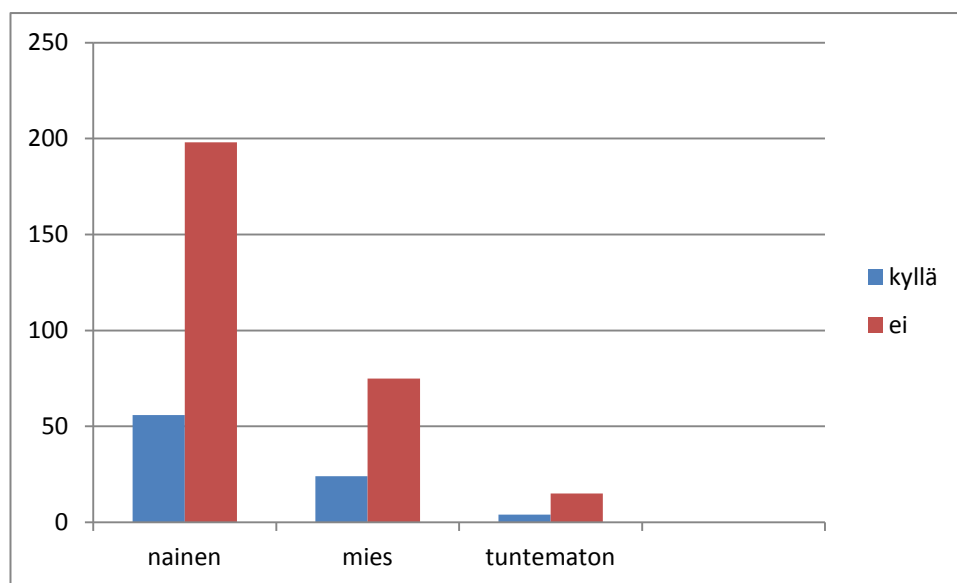
7.1.1 Käytätkö alkoholia; päivittäin, viikoittain, kuukausittain, pari kertaa vuodessa, ei koskaan?

Ensimmäiseen kysymykseen oli vastannut 266 ihmistä, joista 68% (181 kpl) oli naisia, 28,4% (73 kpl) miehiä ja 4,5% (12 kpl) anonymisti vastannutta. Vastaamatta jättäneitä oli 30,7% (118 kpl).

Päivittäin alkoholia käyttäviä naisia ei kyselyn mukaan ollut yhtään, miehistä kaksi (2,7 %) käyttää päivittäin. Viikoittain alkoholia käyttäviä naisia oli 30 (17 %) ja miehiä 21 (29 %), sekä yksi anonymisti vastannut (8,3%). Naisista 60 (33 %) käyttää kuukausittain ja miehistä 25 (34 %), sekä tuntemattomista neljä (33,3 %). Pari kertaa vuodessa alkoholia käyttäviä oli naisten kohdalla eniten. Naisia oli 64 (35 %), miehiä 16 (22 %) ja anonyymejä 5 (42 %). Vastauksia jotka eivät kyselyn mukaan käytä koskaan alkoholia oli naisista 29 (16 %), miehistä 9 (12 %) ja kaksi tuntemattomista (17 %).

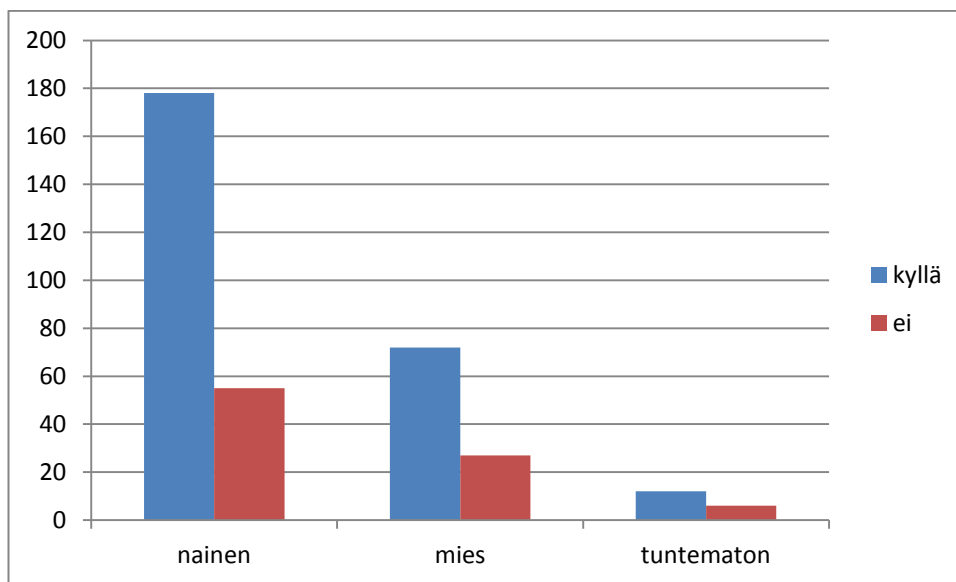
7.1.2 Käytätkö alkoholia kotona ruoan kanssa?

Tässä kysymyksessä vastausvaihtoehtoina olivat ”kyllä” ja ”ei” vastaukset. Kysymykseen oli kaiken kaikkiaan vastannut 372 henkilöä. Naisia tähän kysymykseen oli vastannut 68,3% (254 kpl), miehiä 26,6% (99 kpl) ja anonymisti oli vastannut 5,1% (19 kpl). Ilman vastausta jäi 12 kyselylomaketta.

Kyselyn mukaan kotona alkoholia ruoan kanssa naisista käyttää 56 (22 %) ja 198 (78 %) ei käytä. Miehistä ”kyllä” vastasi 24 (24 %) ja ”ei” 75 (76 %). Anonyymeista 4 (21 %) vastasi käyttävänsä ja 15 (79 %) ei käytä.

7.1.3 Rajoittuuko alkoholin käyttösi koskaan yhteen annokseen?

Tässä kysymyksessä vastausvaihtoehtoina olivat ”kyllä” ja ”ei” vastaukset. Tähän kysymykseen vastaajia oli yhteensä 350. Kysymykseen oli vastannut naisista 233, miehistä 99 ja tuntemattomista 18kpl. Tyhjiä lomakkeita oli 34.

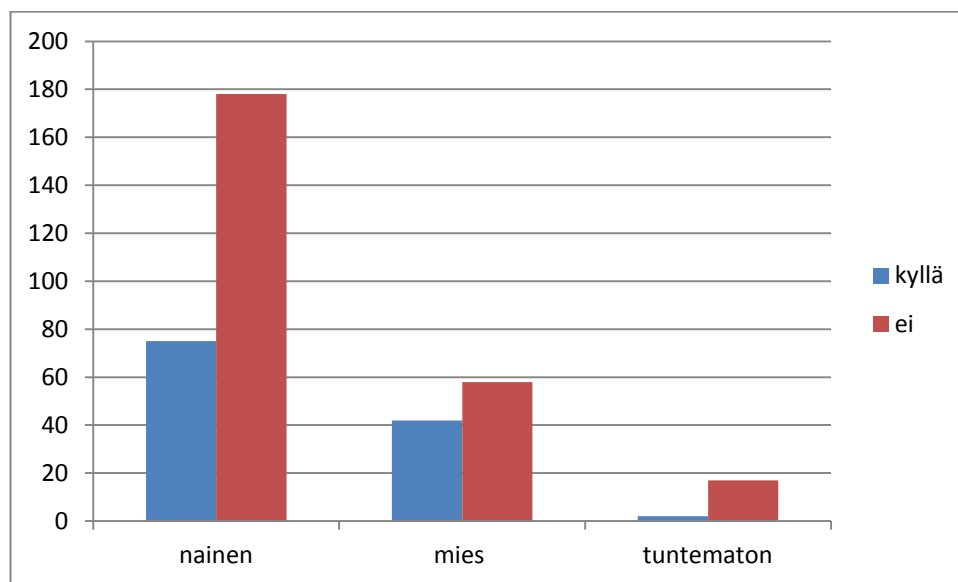
Naisista 76,4% miehistä 72,7% ja tuntemattomista 66,7% vastasi alkoholin annoksen rajoittuvan joskus yhteen. Kysymykseen vastasi kielteisesti naisista 23,6%, miehistä 27,3% ja tuntemattomista 33,3% .

7.2 Hinnan vaikutus alkoholin käyttöön

Suomalaiset tunnetusti hakevat alkoholia ulkomailta sen halvemman hinnan vuoksi (esimerkiksi juhliin), ja siksi tämän osion tulokset hieman yllättävät. Emme kuitenkaan tiedä vastaajien ikää, mikä saattaisi vaikuttaa kysymysten tuloksiin tässä osiossa. Toisaalta Suomessa alkoholin hinnan nousu, ei ole eräitten tutkimusten mukaan vaikuttanut alkoholin ostopäätöksiin. Ennakko-oletus näiden kysymysten vastauksis-

ta oli hieman toisenlainen. Luulimme, että näiden vastaajien alkoholiostot olisivat hinnasta enemmän riippuvaisia.

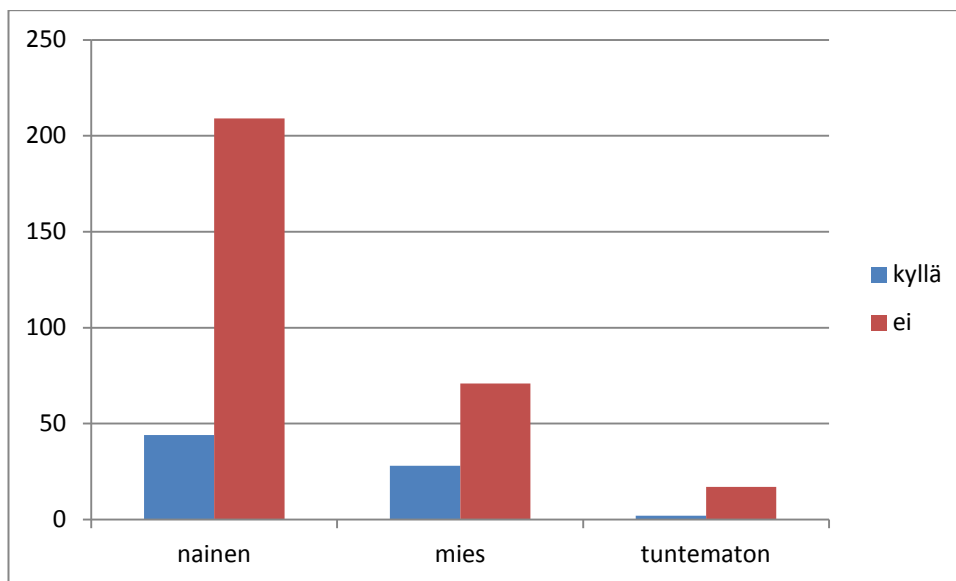
7.2.1 Ohjaako alkoholin hinta ostopäätöstäsi?

Tässä kysymyksessä vastausvaihtoehtoina oli ”kyllä” ja ”ei”. Kysymykseen oli vastannut yhteensä 372 henkilöä. Naisia kysymykseen vastasi 68% (253 kpl), miehiä 27% (100 kpl) ja tuntemattomia 5,1% (19 kpl). Tähän kysymykseen vastaamatta jätti 12 henkilöä.

Naisvastaajista 75 (30 %) oli sitä mieltä, että alkoholin hinta ohjaa ostopäätöstä, miehistä samaa mieltä oli 42 (42 %) ja tuntemattomista kaksi (10,5 %) henkilöä. Kielteisesti kysymykseen vastasi naisista 178 (70,3 %), miehistä 58 (58 %) ja tuntemattomista 17 (89,5 %).

7.2.2 Käytätkö ulkomailta ostettua alkoholia sen halvemman hinnan vuoksi?

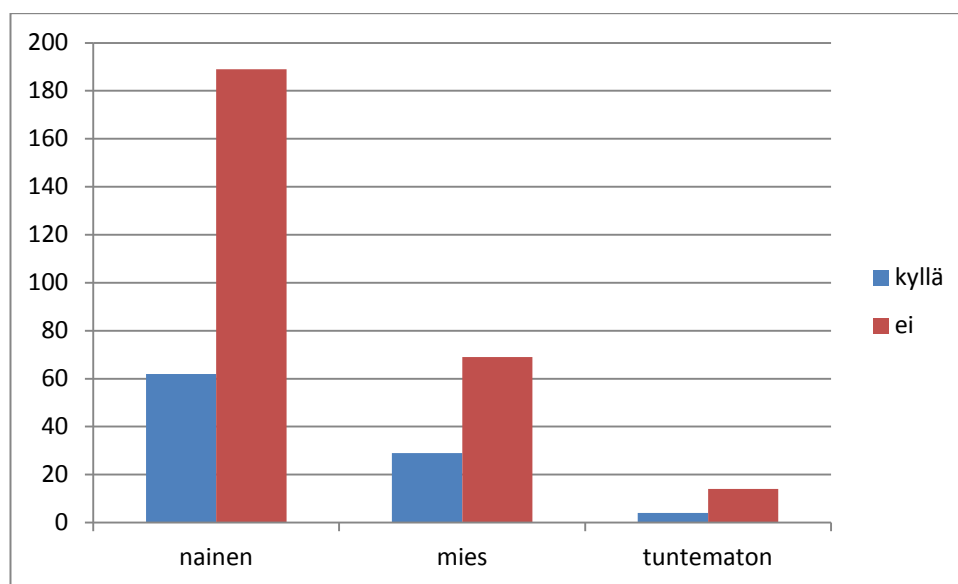
Tässä kysymyksessä vastausvaihtoina oli ”kyllä” ja ”ei”. Tähän kysymyksen vastasi yhteensä 371 henkilöä. Vastaajista naisia oli 68% (253 kpl), miehiä 27% (99 kpl) ja tuntemattomia 5% (19 kpl). Kysymykseen jätti vastaamatta 13 henkilöä.

Ulkomailta ostettua alkoholia halvemman hinnan vuoksi käyttivät naisista 44 (17 %), miehistä 28 (28 %) ja tuntemattomista 2 (10,5 %). Vastausten perusteella naisista 209 (83 %) , miehistä 71 (71%) ja tuntemattomista 17 (89,5 %) eivät käytä ulkomailta ostettua alkoholia sen halvemman hinnan vuoksi.

7.3 Alkoholi ja käyttäytyminen

Näiden kysymysten analysointi on vaikeaa siksi, ettemme tiedä edelleenkään vastaajien ikää. Nuorten, aikuisten ja vanhemman väestön suhtautuminen alkoholiin ovat erilaisia. Esimerkiksi alkoholiin liittyvät tavat ja tottumukset voivat vaihdella eri ikäryhmillä. Näin ollen tulokset ovat jälleen vain suuntaa-antavia. Yllättävää kuitenkin mielestämme oli, että suurella osalla vastaajista hiprakka kuvasi lauantai-iltaa parhaiten. Toisaalta hyvä tulos oli se, että suuri osa vastaajista ei juonut enempää kuin olivat suunnitelleet. Alkoholin käyttö oli siis osaksi hallittua käyttöä.

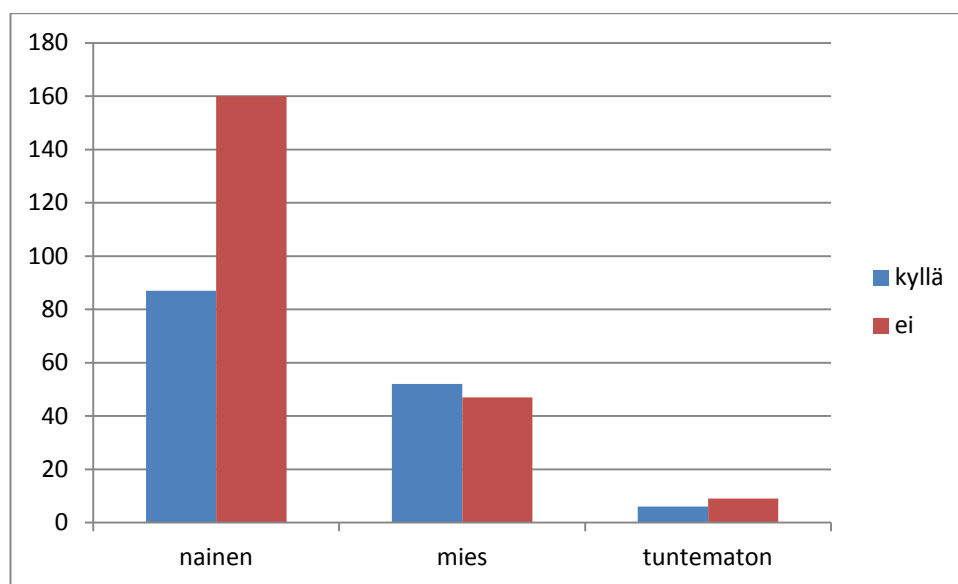
7.3.1 Juotko alkoholia ennen ravintolaan lähtöä?

Vastausvaihtoehtoina olivat ”kyllä” ja ”ei”. Yhteensä vastauksia tähän kysymykseen oli 367 kappaletta. Vastanneista oli naisia 68,4% (251 kpl), miehiä 26,7% (98 kpl) ja tuntemattomia 4,9% (18 kpl). Tähän kysymykseen vastaamatta jätti 17 henkilöä.

Alkoholia ennen ravintolaan lähtöä vastasi juovansa 62 (25 %) naisista, 29 (30 %) miehistä ja 4 (22 %) tuntemattomista. Naisista 189 (75 %), miehistä 69 (70 %) ja tuntemattomista 14 (78 %) ei vastausten mukaan juo alkoholia ennen ravintolaan lähtöä.

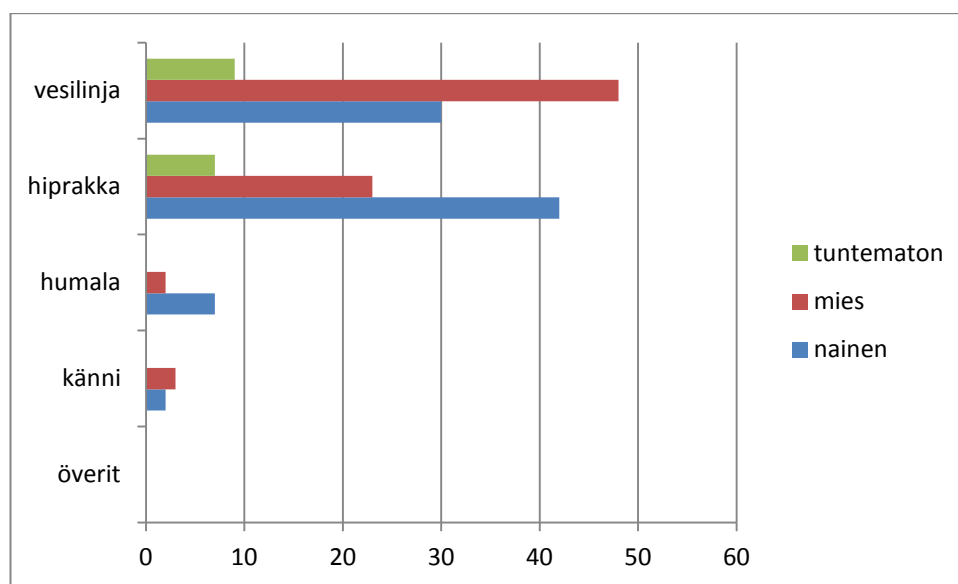
7.3.2 Huomaatko koskaan juoneesi enemmän kuin olit suunnitellut?

Vastausvaihtoehtoina olivat ”kyllä” ja ”ei”. Kysymykseen vastasi yhteensä 361 henkilöä. Kysymykseen vastanneista oli naisia 68,4 % (247 kpl), miehiä 27,4% (99 kpl) ja tuntemattomia 4,2 % (15 kpl). Kysymykseen jätti vastaamatta 23 henkilöä.

Naisista 87 (35 %), miehistä 52 (53 %) ja tuntemattomista 6 (40 %) vastasi juovansa joskus enemmän kuin oli suunnitellut. Kielteisesti kysymykseen vastasi naisista 160 (65 %), miehistä 47 (47 %) ja 9 (60 %) tuntemattomista vastaajista.

7.3.3 Mikä seuraavista kuvaa parhaiten lauantai-iltaasi?

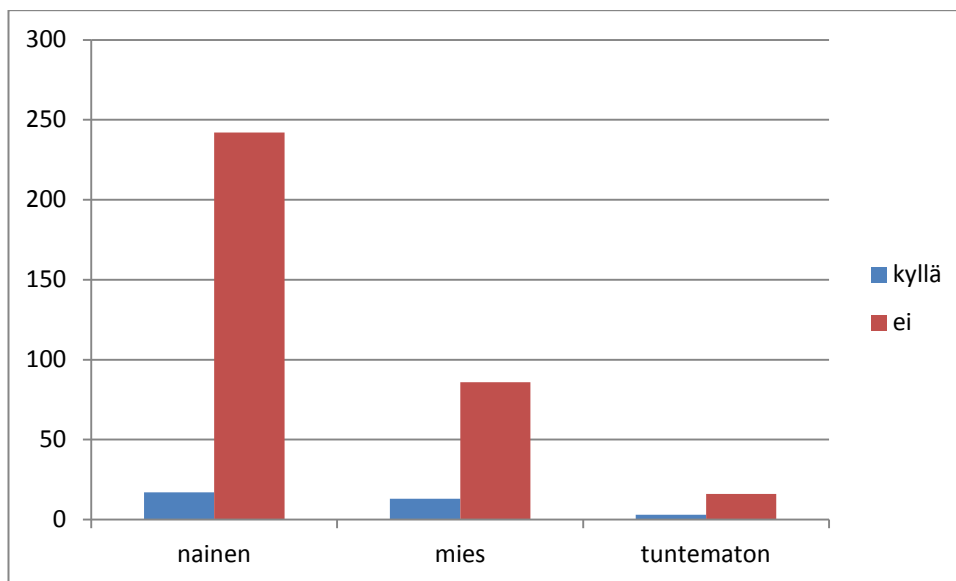

Vastausvaihtoehtoina olivat ”vesilinja”, ”hiprakka”, ”humala”, ”känni” ja ”överit”. Kysymykseen oli vastannut yhteensä 182 ihmistä, joista naisia oli 44,5 % (81 kpl), miehiä, 46,7 % (80 kpl) ja tuntemattomia 8,8 % (16 kpl). Vastausta ilman jäi 202 lomaketta.

Vesilinjalla lauantai-iltaisin pysyvät vastausten mukaan naisista 30 (37 %), miehistä 49 (58 %) ja tuntemattomista 9 (56,25 %). Naisista 42 (52 %), miehistä 24 (32 %) ja tuntemattomista 7 (43,75 %) vastasivat ”hiprakka”. Miehistä 3 (4,7 %) ja naisista 7 (8,6 %) vastasi ”humalan” kuvaavan lauantai-iltaansa. Naisista 2 (2,5 %) ja miehistä 4 (4 %) vastasi tähän kysymykseen ”känni”. Kukaan kyselyyn vastanneista ei kuvannut lauantai-iltaansa sanalla ”överit”.

7.3.4 Onko ilo ilman alkoholia teeskentelyä?

Tässä kysymyksessä vastausvaihtoehtoina olivat ”kyllä” ja ”ei” vastaukset. Kysymykseen vastasi yhteensä 377 henkilöä. Naisia kysymykseen oli vastannut 69 % (259 kpl) , miehiä 26,3 % (99 kpl) ja tuntemattomia 5 % (19 kpl). Ilman vastausta jäi 7 lomaketta.

Naisista 17 (6,6 %) ja miehistä 13 (13 %) sekä tuntemattomista 3 (16 %), oli sitä mieltä että ilo ilman alkoholia on teeskentelyä. Naisista 242 (93,4 %), miehistä 86 (87 %) ja tuntemattomista 16 (84 %) vastasi että ei ole.

8 MITÄ JAZZ-POLIITTINEN ALKOHOLIKYSELY TUO ESILLE?

Porin pakan kesällä 2011 tekemä alkoholikysely oli osoitettu täysi-ikäisille Suomi Areena kävijöille. Vastaajat siis olivat mistä päin Suomea tahansa. Vastaajia oli 400, joista naisia oli eniten. Kysely ei siis mitannut pelkästään porilaisten, eikä ollenkaan nuorten alkoholikäyttäytymistä. Kyselyn kysymykset olivat monivalinta- ja kyllä/ ei kysymyksiä. Kyselyn sisältö painottuu vastaajan omaan alkoholin käyttöön yleisillä kysymyksillä. Kysely on otos ”tavanomaisten” suomalaisten aikuisten alkoholitottumuksista. Kootut vastaukset olivat yhteneviä valtakunnallisiin tuloksiin verrattuna,

esimerkiksi Suomi juo -tutkimuksen tuloksiin verrattuna. Suurempi osuus kyselyme vastaajista käyttää alkoholia kuukausittain, eikä alkoholin hintakaan ohjaa ostopäästöstä suurimmalla osalla vastaajista. Naisilla parhaiten lauantai-iltaa kuvasi suurimmalla osalla hiprakka, kun taas miehillä vesilinja. Tämä tulos kuitenkin poikkesi yleisistä, valtakunnallisista, tutkimuksista. Toisaalta Pakan alkoholikyselyä ei sinänsä voida suoraan verrata valtakunnallisiin tuloksiin, mutta pientä peilaamista voidaan tehdä. Kysely sinänsä ei tuonut mitään uutta yllättävää tietoa suomalaisten alkoholin käytöstä. Se oli tilannekatsaus vastaajien sen hetkisestä alkoholikäytöstä ja sen vaikuttamisesta kukkaroon. Toisaalta hälyttävää tietoa oli se, että vastaajista osa kertoo, että ilo ilman alkoholia on teeskentelyä ja että osalla vastaajista alkoholiannos ei koskaan rajoitu yhteen. Tämä asia heijastaa yhteiskunnassa vallitsevista asenteista alkoholin käyttöön liittyen ja siihen, ettei sitä paheksuta suuresti. Näihin vallitseviin asenteisiin ja tapoihin pitää osata vaikuttaa, koska jos pelkästään julkisen sektorin alkoholihaittakustannukset olivat vuonna 2010 miljardi euroa, Pakan toimintamalliin tulisi suuresti valtion ja kaupunkien panostaa ja yrittää ehkäistä näitä alkoholihaittoja, jotta korjaava työ saataisiin ehkäiseväksi. Siksi myös meidän panos tässä opinnäytetyön puitteissa on tärkeää ja se tuo käytettävää tietoa päihdetyölle.

Kyselyssä vastatattiin alkoholiin liittyviin kysymyksiin. Se toi ilmi miten vastaajat sitä käyttävät, kuinka usein, sekä kuinka paljon alkoholia he käyttävät (tai sen hetkinen tilanne kesällä 2011). Lisäksi kyselyssä kysyttiin tuntemuksia alkoholin juomisesta, alkoholin hinnan vaikutuksesta sen käyttöön ja ”överi”-tuntemusta, mikä on myös noussut Porissa Pakan yhdeksi teemaksi nuorille suunnatussa työssä. Kyselyssä pohdittiin siis omaa alkoholinkäyttöä monesta näkökulmasta nykyhetkessä ja ”jälkeenpäin” ajatellen. Lisäksi otos oli sinänsä riittävän iso, 400 vastaajaa. Vastaajat olivat niin sanottuja ”tavanomaisia” suomalaisia, eli vastaajaryhmää ei rajattu millään perusteilla, sukupuolta lukuun ottamatta. Näin saadaan laajalti hyvää tietoa suomalaisten alkoholin käytöstä. Kyselyn tulokset ovat suuntaa-antavia esimerkiksi alkoholipolitiikan kehittämiseksi. Vaikka kysely sinänsä ei tuonut paljon uutta tietoa suomalaisten alkoholin juomistavoista, vastaukset ovat silti hyödyllisiä tuoden esille muun muassa alkoholikäytön määrän ja tavat. Tärkeä maininta on myös, että kysely oli liian pintapuolinen ja suurpiirteinen tärkeiden kehittämistarpeiden etsimiselle päihdetyössä ja -politiikassa Suomessa. Osa vastauksista oli tyhjiä. Lieneekö syy vastaajan ajankäytöstä vai kysymysten huonosta asettelusta. Viimeiseksi, kyselylle

oltaisiin voitu keksiä parempi nimi, koska vaikka se teetettiinkin Jazz-viikolla, itse Jazzeihin kysely ei liittynyt.

9 POHDINTA

Kysely olisi mielestämme voinut olla selkeämpi, esimerkiksi ensimmäisen kysymyksen kohdalla tuli monta tyhjää vastausta eteen kyselyä purettaessa. Syy siihen saattaa olla kysymyksen huomaamattomuus paperilla ja huono kysymysten asettelu. Mikäli kyselyn tekemiseen ja suunnitteluun olisi käytetty enemmän aikaa, olisi vastaukset ja tulokset voineet olla erilaisia. Lisäksi uskomme, että Suomi areena-tyyppisessä tapahtumassa ihminen ei käytä paljoa aikaa kyselyyn vastaamiseen, joten senkin puolesta kysymysten asettelu olisi voinut olla selkeämpi. Lisäksi kyselyyn liittyi arvonta vastaajien kesken, mikä saattoi vaikuttaa vastaajien todenperäisiin ja/tai epätarkkoihin vastauksiin. Kaiken kaikkiaan Pakan tekemä kysely on yleishyödyllinen otos suomalaisten alkoholin juomisesta. Kyselyssä hyvää oli se, ettei vastauksissa ollut niin sanottua vapaata kenttää, vaan kaikki vastasivat samoihin kysymyksiin ja niin vastaukset olivat selkeästi tulkittavia. Tämänlaisia kyselyjä tulisi tehdä useammin, tosin hiotumpia versioita.

Kysely ja sen tulokset olivat ainakin meille herättäviä ja lisäksi se sai meidätkin ajattelemaan omia juomistapojamme ja alkoholin kulutusta. Olisi itsekkin mielenkiintoista osallistua juomatapakyselyyn. Jazz poliittisessa alkoholi kyselyssä oli myös paljon varjopuolia. Esimerkiksi kyselyssä olisi voinut olla jokin ikäjakauma vastausten tarkemman analysoinnin vuoksi. Nyt pystyimme jaottelemaan vaan miehet, naiset ja anonymivastaajat ja senkin vain arvontaan liittyneellä yhteystieto-osiolla. Kyselyssä ei siis erikseen kysytty sukupuolta ja siksi osa vastaajista olivat anonymieja. Lisäksi kyselyssä oli selvästi enemmän naisia, joka tietysti vääristää tuloksia, eikä miesten ja naisten vastaukset ole sinänsä vertailukelpoisia ja vääristymiä tuli väkisinkin. Pakan työn tarkoitukseen, ennaltaehkäisevään päihdetyöhön, kysely ei sinänsä liity. Tosin vastausten hyödyntämistä voidaan miettiä työn suunnittelussa ja kehityssuuntia mie-

tittäessä. Pakka voisi tehdä nuorille samansuuntaisia kyselyitä alkoholiin suhtautumisesta ja käytöstä ja vallitsevista ajatuksista alkoholiin liittyen.

Opinnäytetyömme aihe, eli suomalaisten alkoholin käyttötavat, oli mielestämme kiinnostava ja ajankohtainen. Siitä on kuitenkin jo monien vuosikymmenten ajan tehty virallisia tutkimuksia, joten tiesimme, ettei Pakan tekemä kysely tuo hirveästi uutta tietoa. Olimme pettyneitä kyselyn toteutukseen ja laatuun. Siitä olisi voinut saada enemmän irti ja siitä olisi voinut olla sekä meille, että Pakalle enemmän hyötyä, jos kysely olisi laadittu paremmin ja paremmilla mittareilla. Itsellemme tästä opinnäytetyöstä olemme saaneet teoriassa täydentävää ja jonkin verran myös uutta tietoa suomalaisten alkoholinkäyttötavoista. Näitä tietoja voimme mahdollisesti käyttää hyödyksi ja pohjana tulevassa työelämässä. Teoriaperusta valtakunnallisesta juomisesta ja juomistavoista on hyvä pohja päihdetyössä, varsinkin ehkäisevässä työssä primaari- ja sekundaaripreventio tasoilla. Odotimme kuitenkin saavamme vielä enemmän uutta tietoa kyselyn ja teorian myötä. Tämän opinnäytetyön tekeminen oli toisaalta mielenkiintoista ja hyödyllistä meille, koska jouduimme hakemaan paljon uutta tietoa aiheeseen liittyen, mitä emme päihdeopinnoissa olleet vielä oppineet. Kyselyä oli myös kiintoisa purkaa, koska emme toisaalta voineet tietää ennalta niiden tuloksia, joista osa jopa yllätti.

LÄHTEET

Heikkilä, T. 1998. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.

Helakorpi, S., Holstila, A-L., Virtanen, S. & Uutela, A. 2012. Suomalaisen aikuisväestön terveystäyttyminen ja terveys, kevät 2011. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 4.4.2013. <http://www.julkari.fi/handle/10024/90839>

Holmila, M., Warpenius, K., Warsell, L., Kesänen, M. & Tamminen, I. 2009. Jyväskylä: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Huhtanen, P., Miekka, M., Mustonen, H. & Mäkelä, P. 2011. Suomalaisten alkoholin käyttö 1968-2008. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Huoponen, K., Peltonen, H., Mustalampi, S. & Koskinen-Ollonqvist, P. 2002. Päihteen käytön ehkäisy. Helsinki: Opetushallitus.

Mäkelä, P., Mustonen, H. & Tigerstedt, C. 2010. Suomi juo: Suomalaisten alkoholin käyttö ja sen muutokset 1968-2008. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Porin Pakka – hankkeen www-sivut. 2012. Viitattu 15.10.2012. www.porinpakka.fi

Suomi Areenan www-sivut. 2013. Viitattu 11.4.2013. www.suomiareena.fi

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. 2012. Päihdehaittakustannukset 2010. Viitattu 3.4.2013. <https://www.julkari.fi/handle/10024/102855>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2012. Päihdetilastollinen vuosikirja 2012 - Alkoholi ja huumeet. Viitattu 3.4.2013. <https://www.julkari.fi/handle/10024/103099>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut. 2012. Viitattu 28.12.2012. http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tilastot/aiheittain/paihteet_ja_riippuvuudet/alkoholi/alkoholijuomien_kulutus

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2013. Viitattu 11.4.2013. http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/uutinen?id=32795

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut. 2013. Viitattu 15.2.2013. http://www.thl.fi/fi_FI/web/neuvoa-antavat-fi/pakka-toimintamalli

Tigerstedt, C. 2007. Nuoret ja alkoholi. Helsinki: Alkoholi- ja huumeututkijain seura.

Tilastokeskuksen www-sivut. 2012. Viitattu 28.12.2012. <http://www.stat.fi/meta/til/ajkul.html>

LIITE 1

Jazz-poliittinen alkoholikysely

Ympyröi sopiva vastaus.

1. Käytätkö alkoholia;		
päivittäin, viikoittain, kuukausittain, pari kertaa vuodessa,		
ei koskaan?		
2. Käytätkö alkoholia kotona ruoan kanssa?	kyllä	ei
3. Rajoittuuko alkoholin käyttösi koskaan yhteen annokseen?	kyllä	ei
4. Onko ilo ilman alkoholia teeskentelyä?	kyllä	ei
5. Ohjaako alkoholin hinta ostospäätöstäsi?	kyllä	ei
6. Käytätkö ulkomailta ostettua alkoholia sen halvemman hinnan vuoksi?	kyllä	ei
7. Juotko alkoholia ennen ravintolaan lähtöä?	kyllä	ei
8. Huomaatko koskaan juoneesi enemmän kuin olit suunnitellut?	kyllä	ei
9. Mikä seuraavista kuvaa parhaiten lauantai-iltaasi;		
vesilinja, hiprakka, humala, känni, överit?		

Kiitos vastauksistasi!

Jos haluat osallistua arvontaan niin jätäthän yhteystietosi:

Nimi:

Puhelinnumero:

Sähköpostiosoite:

Palkintoja ovat lahjoittaneet Pakka–hankkeen yhteistyökumppanit!